

DE BRANDWEER IN WEST-VLAANDEREN¹

O. Vanneste,
Gouverneur van West-Vlaanderen

Inleiding

De toenemende technologische en industriële ontwikkeling, de uitrusting van gezinnen en ondernemingen enerzijds, en het verwaarlozen van elementaire veiligheidsvoorschriften anderzijds, brengen een groter risico voor branden en rampen met zich mee.

Tengevolge hiervan wordt ieder brandweerkorps en zelfs iedere brandweerman geconfronteerd met de traditionele, maar ook wel nieuwe risico's of noodsituaties, die hij echter even snel en goed dient op te lossen.

Even belangrijk is het feit dat de brandweer hulp verleent in diverse situaties waar mens, dier en waardevolle goederen worden bedreigd.

De steeds groeiende wetgeving op het gebied van de veiligheid en het milieu wijst eveneens op de zich wijzigende omstandigheden en op het feit dat de overheid hierop inspeelt. Dankzij de brandweer, die voortdurend ten dienste van de gemeenschap staat, wordt bijgedragen tot een betere kwaliteit van het leven en de veiligheid van de samenleving.

De brandbestrijding is een materie van gemeentelijk belang

De nationale overheid is bevoegd om terzake reglementerend op te treden. Op grond van de wet van 31 december 1963 betreffende de Civiele Bescherming werden aan de Koning bevoegdheden toegekend in verband met de algemene organisatie van de gemeentelijke brandweerdiensten.

Artikel 10 van deze wet bepaalt dat voor de *algemene organisatie* van de brandweerdiensten de gemeenten van iedere provincie in gewestelijke groepen worden ingedeeld. De provinciegouverneur bepaalt de samenstelling van die groepen en wijst in iedere groep de

De brandweer is het fundament van de niet-politionele hulpverlening. Alle instanties moeten er zich van bewust zijn dat deze hulpverlening niet kan functioneren zonder de brandweer. Ook de rampenbestrijding kan niet efficiënt worden georganiseerd, als er niet wordt vertrokken vanuit de organisatie van de brandweer.

gemeente aan die er het centrum van vormt, na raadpleging van de belanghebbende gemeenteraden.

Voor de organisatie van de hulpverlening in geval van brand worden de gewestelijke brandweerdiensten in drie categorieën ingedeeld: categorie X, categorie Y en categorie Z.

Deze drie categorieën dienen te beantwoorden aan verschillende minimumnormen inzake personeel en materieel. Deze indeling heeft tot doel de snelheid en de doeltreffendheid van de hulpverlening in geval van brand op te voeren, alsmede voor grote schadegevallen voldoende versterking te verzekeren.

Bij Koninklijk Besluit werd de minimum personeelssterkte van de gemeentelijke en gewestelijke brandweerkorpsen vastgelegd. De gemeenteraden stellen de organieke reglementen vast betreffende de formatie, de aanwervings- en bevorderingsvereisten, van toepassing op het brandweerpersoneel.

De gemeentereglementen betreffende de organisatie van de brandweerdiensten worden aan de Gouverneur van de provincie ter goedkeuring voorgelegd; heeft de Gouverneur het reglement niet afgekeurd binnen veertig dagen na de ontvangst ervan op het Provinciaal Gouvernement, dan wordt het van rechtswege uitvoerbaar.

Naast de verplichting om over het nodige personeel te beschikken, houdt het instandhouden van een brandweerkorps ook de verplichting in het nodige materieel ter beschikking te stellen. De minimum uitrusting van iedere brand-

weerdienst, volgens de belangrijkheid van de gemeente of van de gewestelijke groep die hij beschermt, is ook wettelijk vastgesteld.

Voor de *financiering* van de brandweerkorpsen kunnen de gemeentebesturen, naast de eigen inspanningen, een beroep doen op subsidiëring door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en, wat de gewestelijke centra betreft, op financiële tegemoetkomingen van de beschermde gemeenten.

Het is de Gouverneur die instaat voor de berekening van de forfaitaire en jaarlijkse bijdrage.

Het systeem is gebaseerd op de solidariteit tussen de gemeenten die brandweerbescherming bieden en zij die genieten van deze bescherming. Deze laatste categorie omvat niet noodzakelijk gemeenten zonder brandweerkorps, want ook een gemeente met een brandweerkorps (categorie Z of C) kan bescherming van een groter brandweerkorps (categorie Y of Z) genieten. De gemeenten met een eigen brandweerdienst en die geen gewestelijk groepscentrum zijn (C-korpsen), worden niet betrokken bij dit systeem.

Het Koninklijk Besluit van 23 maart 1970 legt de voorwaarden vast, waaronder gemeenten, die over een brandweer-

¹ Samenvatting van de rede 'De brandweer in West-Vlaanderen' uitgesproken door dr. ec. O. Vanneste, Gouverneur van West-Vlaanderen, in zitting van 5 oktober 1993.

dienst beschikken, in aanmerking komen voor een staatsbijdrage voor het aankopen van brandweermaterieel.

De leden van de brandweer moeten een opleiding krijgen die overeenstemt met het door de Minister van Binnenlandse Zaken bepaalde basisprogramma.

Door de steeds evoluerende industriële en technologische vooruitgang wordt de brandweer met meer uiteenlopende opdrachten belast. De belangrijkste taak van de brandweer is natuurlijk de brandbestrijding in al haar vormen, zoals de bestrijding van branden in woningen, bedrijfsgebouwen en dergelijke, doch ook van schoorsteenbranden, struik- of grasbranden en voertuigbranden. Brandweerdiensten worden echter ook belast met bijzondere opdrachten zoals het verlenen van hulp bij overstromingen, het onschadelijk maken van wespennesten, het bevrijden van slachtoffers uit autowrakken. Een even belangrijke opdracht betreft echter de brandvoorkoming. Tevens zullen brandweerdiensten overal waar mensen in gevaar verkeren of goederen bedreigd zijn, optreden. Deze bij uitstek humanitaire taak beperkt zich niet tot de gemeente waartoe zij behoren, doch strekt zich uit over de gehele gewestelijke groep.

De brandweer vormt ook één van de voornaamste pijlers in de *rampenbestrijding*. Ten overstaan van de Seveso-bedrijven heeft de lokale brandweer een taak die enerzijds gericht is op een stuk beleidsvoorbereidend werk en anderzijds op een actieve inbreng in geval van brand.

Bij besluiten van de Gouverneur van 11 december 1978 en 17 april 1985 werden de gemeenten van de provincie West-Vlaanderen ingedeeld in 25 gewestelijke groepen met hun groepscentrum en 39 beschermde gemeenten. West-Vlaanderen kent geen brandweerdiensten van categorie X. Er zijn wel 5 Y-korpsen en 20 Z-korpsen. 14 gemeenten hebben geen korps en 25 gemeenten hebben een eigen brandweerkorps die geen gewestelijk centrum zijn (C categorie).

De Provincie West-Vlaanderen telt één beroepskorps, namelijk het brandweerkorps van Oostende.

De Y-korpsen van Brugge, Kortrijk, Roeselare en Veurne zijn gemengde korpsen. Ook het Z-korps van Knokke-Heist is een gemengd korps. De overige brandweerkorpsen zijn vrijwilligerskorpsen. West-Vlaanderen telt 2.930 (88,60%) vrijwillige en 378 (11,4%) be-

roepsbrandweermannen, dus in totaal 3.308 brandweerlieden.

Uit de statistieken van het Ministerie van Binnenlandse Zaken blijkt dat er in 1990 12.256 interventies van de Westvlaamse brandweer waren.

Diverse dringende tussenkomsten en de verdelging van wespen- of bijennesten vertegenwoordigen hierin de belangrijkste groep, namelijk respectievelijk 30,50% en 27,94%. Hierna volgen het vrijmaken van de rijweg (10,90%), redding van personen (9,72%) en branden (8,08%).

Multi-funktionele brandweerwagen, Middelkerke.

In 1990 hebben de Westvlaamse brandweerdiensten op het gebied van de brandvoorkoming 3.466 verslagen opgemaakt. Het betreft hier voornamelijk verslagen opgemaakt in het kader van bouw aanvragen (61,51%) en adviezen uitgebracht bij de aanvragen tot uitbating van inrichtingen, gevaarlijk uit oogpunt van ontploffingsgevaar of paniek (16,56%).

De oproepcentra 100 te Brugge en te Kortrijk hebben in 1990 in het totaal 40.389 oproepen ontvangen.

De totale *netto-uitgave* voor de brandweerdiensten van alle gemeenten in West-Vlaanderen bedraagt 928.186.674 fr. De arrondissementen Brugge en Oostende vertegenwoordigen de hoogste netto-uitgaven, namelijk respectievelijk 307 miljoen fr. en 248 miljoen fr.

In absolute cijfers zijn de kosten het hoogst in Oostende (218 miljoen fr.) en in Brugge (206 miljoen fr.). Daarna volgen Kortrijk (95 miljoen fr.), Knokke-Heist (63 miljoen fr.) en Roeselare (44 miljoen fr.). Uit de analyse blijkt dat de totale uitgave wordt beïnvloed door de personeelskosten, waarbij de tegenstel-

ling tussen de kosten van een beroepskorps en gemengde korpsen duidelijk tot uiting komt.

De uitgaven zijn gekoncentreerd in de gemeenten met een bredere functie dan de bescherming van het eigen grondgebied, enkele gemeenten met een belangrijke industriële tewerkstelling en in de kustgemeenten, waar het te beschermen patrimonium in belangrijke mate wordt bepaald door de toeristische logieskapaciteit.

Voor het geheel van de provincie West-Vlaanderen bedraagt de gemiddel-

de uitgave van de brandweerdiensten 835 frank per inwoner. Ook hier zijn de kustarrondissementen Oostende en Brugge koplopers met respectievelijk 1.789 fr. en 1.161 fr. per inwoner. In vergelijking met andere provincies zijn de uitgaven per inwoner in vier provincies lager, in een provincie hetzelfde en in drie provincies hoger; de afwijkingen zijn echter gering.

Aangezien de taak van de brandweerdiensten in de eerste plaats gericht is op het bestrijden van branden in woningen en bedrijfsgebouwen, is het kadastraal inkomen, wellicht nog meer dan het inwonersaantal, een geschikte waardemeter voor de berekening van de uitgave van de brandweerdiensten.

De *netto-uitgaven* voor de brandweerdiensten bedragen voor West-Vlaanderen gemiddeld 40.425 fr. per miljoen fr. kadastraal inkomen. De hoogste bedragen worden weer in de arrondissementen Oostende (69.887 fr.) en Brugge (49.180 fr.) genoteerd, doch de afwijking tot het gemiddelde is er geringer dan bij de berekening per inwoner.

De netto-uitgaven voor de brandweer werden ook vergeleken met de netto-uitgaven van de overige belangrijke functies uit de rekeningen 1991 en met het netto te financieren saldo.

Het betreft in totaal negen functies, namelijk algemene administratie, brandweer en andere hulpdiensten, justitie-politie, verkeer-wegen-waterlopen, handel-nijverheid, volksontwikkeling en kunst + openbare bibliotheekwerking, sociale zekerheid en bijstand, ontsmetting-reiniging-huisvuil en ten slotte afvalwater.

Van de acht functies die een netto-uitgave vertonen, komt de functie brandweer en andere hulpdiensten op de zevende of voorlaatste plaats en dit zowel voor het totaal van de provincie als per arrondissement.

Voor het totaal van de Westvlaamse gemeenten vertegenwoordigen de netto-uitgaven voor de functie verkeer, wegen en waterlopen 22,87% van het netto te financieren saldo. Volksontwikkeling, kunst en openbare bibliotheek 18,10%, algemene administratie 15,47%, justitie en politie 12,87%. Sociale zekerheid en bijstand 10,70% en ontsmetting, reiniging en huisvuil 8,25%. De brandweerdiensten komen op de zevende plaats met 5,12%.

De gemiddelde uitgave per inwoner voor de provincie West-Vlaanderen voor de brandweerdiensten beloopt 835 fr. De functies verkeer, wegen en waterlopen belopen per inwoner 3.732 fr., volksontwikkeling, kunst en openbare bibliotheekwerking 3.954 fr., algemene administratie 2.524 fr. en justitie en politie 2.100 fr.

Opleiding van het personeel

De inzet van de brandweer in allerlei noodgevallen kan slechts efficiënt verlopen door een adequate opleiding van het personeel. De Westvlaamse Brandweerschool is dan ook gegroeid uit de eigen structuur en de eigen noden van de Westvlaamse brandweerkorpsen. Om snel en goed problemen in noodsituaties op te lossen, is er een opleiding nodig die niet uitsluitend bestaat uit theoretische lessen; evenveel aandacht dient te worden besteed aan het bijbrengen van een direct op de praktijk gerichte vakkennis.

Op 8 maart 1974 had de stichtings- en statutaire algemene vergadering plaats van de feitelijke vereniging 'Westvlaamse Brandweerschool', de eerste provinciale brandweerschool van het land.

De vereniging had tot doel het verschaffen van onderricht, onder om het even welke vorm, aan de leden en/of toekomstige leden van de gemeentelijke brandweerdiensten van de provincie West-Vlaanderen. Deze vereniging stond ook in voor de opleiding van particuliere brandweerveiligheidsdiensten in de provincie. Na een jaar werking, namelijk op 10 mei 1975, werd de vereniging zonder winstoogmerk 'Westvlaamse Brandweerschool' gesticht.

Bij de start van de Westvlaamse Brandweerschool werd voorzien in het inrichten van cursussen voor stagiairs-brandweermannen. Andere basiskursussen beoogden de opleiding van kandidaat-korporaal en van kandidaat-onderofficier. Ook de opleiding voor de bedrijfsbrandweer werd van in het begin opgestart.

Naast de basiskursussen werd in de loop van de jaren, naargelang van de behoeften, een reeks specialisatiekursussen opgezet.

In de periode van 1974 tot en met 1992 werden in totaal 3.684 getuigschriften uitgereikt.

Het principe van provinciale brandweerscholen, uitgewerkt in West-Vlaanderen, kreeg navolging in andere provincies en erkenning van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het Koninklijk Besluit van 4 oktober 1985 betreffende de provinciale opleidingscentra voor de brandweer was daar de veruitwendiging van.

Ook de officierenopleiding en de opleiding tot technicus-brandvoorkoming, voorheen nationaal georganiseerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken, werd aan de provinciale brandweerscholen toegekend. Daarbij werd de opleiding via de modulaire structuur georganiseerd. De opleiding werd geuniformiseerd. Beroepsbrandweerlieden en vrijwilligers krijgen dezelfde opleiding.

Nabeschouwingen

Bij nazicht van de verslagen en uit persoonlijke ervaring bij rampen durf ik te stellen dat onze niet-politionele hulpdiensten goed werk leveren; een permanente evaluatie en aanpassing van de structuren is echter vereist om de nieuwe noden en uitdagingen aan te kunnen.

De onmiddellijke inzetbaarheid van het personeel via een goed *georganizeerde permanentie*, is de grote troef van het Westvlaamse brandweerkorps. Er mag niet uit het oog worden verloren dat on-

ze Westvlaamse brandweer voor 88 procent uit vrijwilligers bestaat. Alhoewel de huidige leeftijdsstructuur van onze Westvlaamse brandweer gunstig is, en aldus voorziet in de nodige aanvulling, is het nodig voor de toekomst dat jongeren geëntoesiasmeerd worden voor deze vorm van maatschappelijke dienstverlening. Dit korps blijvend op peil houden is een uitdaging die niet zonder eigenbelang is voor de overheid. Daarom dienen de nodige maatregelen getroffen te worden om voornamelijk de vrijwillige brandweer aantrekkelijker te maken.

De provincie West-Vlaanderen beschikt over 50 brandweerkorpsen op 64 gemeenten; bestaande brandweerdiensten dienen te worden behouden. Een beperkte uitbreiding lijkt mij zelfs wenselijk om bepaalde blinde vlekken, zoals de gordel rond Brugge (Beernem, Damme, Jabbeke, Zedelgem) te voorzien van een eerstelijns hulpverlening. Ook wens ik te beklemtonen dat de brandweer, met haar uiteenlopende taken, een opdracht van de gemeente dient te blijven.

Via een natuurlijke schaalvergroting kunnen de gemeentelijke brandweerkorpsen samengebracht worden in drie à vier regio's per provincie. In de regio dient door samenwerkingsovereenkomsten gezorgd te worden voor de organisatie van de versterkingen, een verantwoorde spreiding van het beschikbare materieel, organisatie van wachtbeurten voor officieren en van de brandweerpreventie.

Ook de *financiële tegemoetkoming* dient te worden herzien. Dit systeem is ondoorzichtig en stuit terecht op weerstand van de gemeentebesturen. Z-centra betalen een bijdrage aan de Y-centra voor een theoretische bescherming. In de praktijk doen de Z-centra immers weinig beroep op de versterking van de Y-centra. De autonome korpsen, de zogeheten C-korpsen, komen niet voor in de financiële tegemoetkoming.

De bijdrage van gemeenten zonder korps verschilt aanzienlijk naargelang ze beschermd worden door een Y-korps dan wel door een Z-korps. Een pasklare oplossing is echter niet voorhanden. Voor de gemeenten zonder korps zou kunnen worden gedacht aan een forfaitaire bijdrage in functie van het inwonersaantal en het kadastraal gebouwd en ongebouwd inkomen, los van de kosten die werden gemaakt door de beschermende gemeente.

Voor de gemeenten met een eigen brandweerkorps zou een systeem van forfaitaire vergoeding kunnen worden uitgedacht per versterking die werd gevraagd. In de regionale samenwerkingsovereenkomsten kunnen de vergoedingen worden geregeld op basis van de objectieve criteria vastgelegd door de Minister van Binnenlandse Zaken.

Uit het overzicht van een aantal uitrustingsstukken van de brandweer blijkt dat onze Westvlaamse brandweer over heel wat *materieel* beschikt. Het opgegeven wagenpark bedraagt 385 eenheden. Na onderzoek bij de brandweerkorpsen blijkt evenwel dat een deel van het beschikbare materieel verouderd is. Van 43 autoladders en auto-elevatoren dateren er drie uit de periode 1951-1960, negen uit de periode 1961-1970, 20 uit de periode 1971-1980 en 11 uit de periode 1981-1987. Dezelfde lijn kan worden doorgetrokken voor de rest van het rollend materieel.

Een vernieuwing van het materieel dringt zich dus op, wat bijkomende inspanningen vergt, zowel van de gemeentebesturen als van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Daarnaast zou in de plaats van de levering van materieel door het Ministerie van Binnenlandse Zaken, kunnen worden overgegaan tot een systeem van trekkingsrechten, zoals dit bijvoorbeeld bestaat bij de politionele hulpverlening.

De kwaliteit van de *opleiding* in de provinciale brandweerscholen werd naar waarde geschat.

Ook voor de Westvlaamse Brandweerschool is het nieuwe minimumprogramma, dat wettelijk werd vastgelegd, een uitdaging; er moeten in totaal 1.200 lesuren worden aangeboden. Samenwerking tussen de brandweerscholen voor het uitwerken van kursuspakketten en eventueel het inrichten van cursussen is noodzakelijk. Daarbij mogen de inspanningen niet vergeten worden van hen die onderricht geven, want ook dat is vrijwilligerswerk.

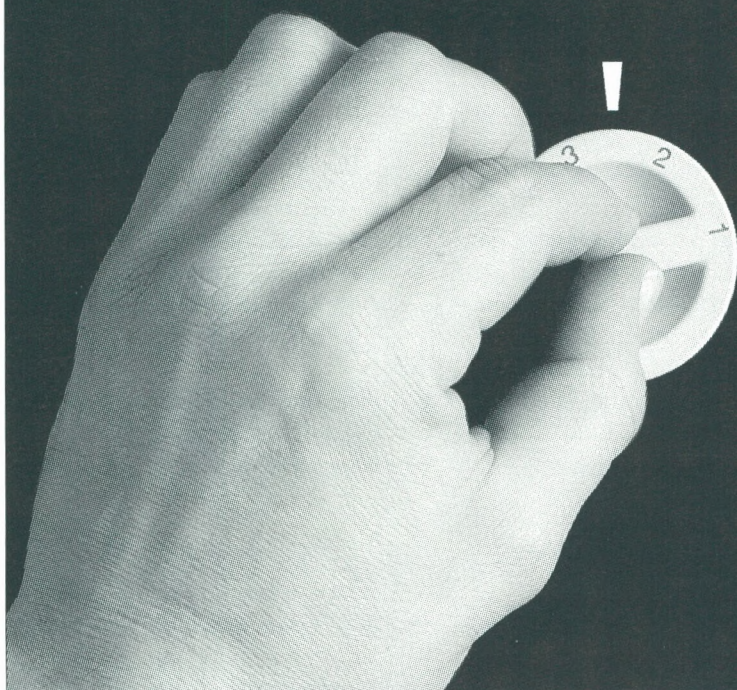
Ik heb gepoogd in mijn uiteenzetting een overzicht te geven van het belang van de brandweer in West-Vlaanderen. We beschikken over korpsen die hun taak aankunnen. Daarvoor zijn inspanningen nodig. De brandweer is het fundament van de niet-politionele hulpverlening. Alle instanties moeten er zich

van bewust zijn dat deze hulpverlening niet kan functioneren zonder de brandweer. Ook de rampenbestrijding kan niet efficiënt worden georganiseerd, wanneer er niet wordt vertrokken vanuit de organisatie van de brandweer. Dit geldt voor West-Vlaanderen des te meer daar de dichtsbijzijnde eenheid van de Civiele Bescherming op circa 80 km. afstand gelegen is en aldus geen onmiddellijke bescherming en hulp kan bieden.

Kenmerkend voor de brandweer is haar ongekend entoesiasme en haar wil om de hulpverlening te schragen. De verantwoordelijke instanties dienen ervoor te zorgen dat de brandweer alle mogelijkheden krijgt om haar dienst aan de gemeenschap naar behoren uit te oefenen.

Wij steken ook energie in een goed-geregelde service.

Dat wij resoluut een rationeel energiegebruik verdedigen, is iets wat u dagelijks ervaart. Maar wist u ook dat u bij ons altijd kunt aankloppen met al uw vragen over energie? Stel uw vragen, want onze adviezen en service zijn volledig gratis. Contacteer ons op onderstaande adressen.

GASELWEST
Rijsselsestraat 57 - 8500 Kortrijk - Tel. 056/36 92 11

IMEWO
F. Rooseveltlaan 1 - 9000 Gent - Tel. 09/235 96 58

GASELWEST

imewo

Verstand van energie. Gevoel voor service.

ELECTRABEL verzorgt als privé-partner de dienstverlening in opdracht van de intercommunales GASELWEST en IMEWO.

Illustratie: 09/233 54 54